

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 7 lipca 2011 r. *

W sprawie C-310/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Curtea de Apel Bacău (Rumunia) postanowieniem z dnia 14 czerwca 2010 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 czerwca 2010 r., w postępowaniu:

Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești

przeciwko

Ștefanowi Agafițeiowi,

Raluce Apetroaei,

Marcelowi Bărbieru,

Sorinowi Budeanu,

* Język postępowania: rumuński.

Luminicie Chiagă,

Mihaeli Crăciun,

Sorinowi-Vasilemu Curpănowi,

Mihaeli Dabiji,

Mii-Cristinie Damian,

Sorinie Danalache,

Oanie-Alinie Dogaru,

Geaninie Dorneanu,

Adinie-Cătălinie Galavan,

Gabrielowi Grancei,

Mădălinie Radu (Hobjilă),

Nicolae Cătălinowi Iacobuțowi,

Roxanie Lăcătușu,

Sergiu'owi Lupașcu,

Smarandzie Maftei,

Silvii Mărmureanu,

Marii Oborocianu,

Simonie Panfil,

Oanie-Georgecie Pânzaru,

Laurențiu Păduraru,

Elenie Pirjol-Năstase,

Ioanie Pocovnicu,

Alinie Pușcașu,

Cezarowi Ștefănescu,

Roxanie Ștefănescu,

Ciprianowi Țimiraszowi,

Cristinie Vintilă,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, K. Schiemann (sprawozdawca), L. Bay Larsen, A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,
sekretarz: R. Șereș, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 14 kwietnia 2011 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu rumuńskiego, początkowo przez A. Popescu i V. Angelescu, a następnie przez R. H. Radu oraz R.I. Munteanu, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez A. Collinsa, SC, oraz N. Traversa, BL,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Enegrena oraz L. Bouyon, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wyduje następujący

Wyrok

- ¹ Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 dyrektywy Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne (Dz.U. L 180, s. 22) i art. 17 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia

i pracy (Dz.U. L 303, s. 16) oraz, w razie konfliktu między wymienionymi przepisami a przepisami krajowymi lub orzeczeniem Curtea Constituțională (sądu konstytucyjnego), konsekwencji, jakie mogą wynikać z pierwszeństwa prawa Unii.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

- 2 Artykuł 1 dyrektywy 2000/43 stanowi:

„Niniejsza dyrektywa ma na celu wyznaczenie ram walki z dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne oraz wprowadzenie w życie w państwach członkowskich zasady równego traktowania”.

- 3 Artykuł 2 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„Do celów niniejszej dyrektywy zasada równego traktowania oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne”.

4 Zgodnie z art. 1 dyrektywy 2000/78:

„Celem niniejszej dyrektywy jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania”.

5 Artykuł 2 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1”.

6 Artykuł 3 w dyrektywach 2000/43 i 2000/78, zatytułowany „Zakres”, stanowi w ust. 1 lit. c), że w granicach kompetencji powierzonych Wspólnocie dyrektywy te znajdują zastosowanie do wszystkich osób, zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, włącznie z instytucjami publicznymi, w odniesieniu do warunków zatrudnienia i pracy, łącznie z warunkami zwalniania i wynagradzania.

7 Artykuł 14 lit. a) dyrektywy 2000/43 oraz art. 16 lit. a) dyrektywy 2000/78 stanowią, że państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu uchylenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych sprzecznych z zasadą równego traktowania.

8 Artykuł 15 dyrektywy 2000/43 przewiduje:

„Państwa członkowskie ustanawiają zasady stosowania sankcji obowiązujących wobec naruszeń przepisów krajowych przyjętych na mocy niniejszej dyrektywy i podejmują wszelkie niezbędne środki dla zapewnienia ich stosowania. Sankcje, które mogą nakazywać wypłacenie odszkodowania ofierze, muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszaające. [...]”.

- 9 Zgodnie z art. 17 dyrektywy 2000/78:

„Państwa członkowskie ustanowią zasady stosowania sankcji obowiązujących wobec naruszeń przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i podejmą wszelkie niezbędne działania dla zapewnienia ich stosowania. Sankcje, które mogą określać wypłacenie odszkodowania ofierze, muszą być skuteczne, proporcjonalne i dolegliwe [odstraszające].”

Uregulowania krajowe

- 10 Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (dekret ustawodawczy rządu nr 137/2000 w sprawie zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji i ich zwalczania, *Monitorul Oficial al României*, część I, nr 431, z dnia 2 września 2000 r.) został przyjęty w szczególności w celu zapewnienia transpozycji do prawa krajowego dyrektyw 2000/43 i 2000/78.
- 11 Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. e) ppkt i) Ordonanța Guvernului nr 137/2000:

„Zasadę równości między obywatelami oraz zasadę braku przywilejów i dyskryminacji gwarantuje się w szczególności w odniesieniu do wykonywania następujących praw:

[...]

e) praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, a w szczególności:

- i) prawa do pracy, do swobodnego wyboru zatrudnienia, do odpowiednich i zadowalających warunków pracy, do ochrony przed bezrobociem, do równej płacy za równą pracę oraz do odpowiedniego i zadowalającego wynagrodzenia”.

¹² Artykuł 2 ust. 1 Ordonanța Guvernului nr 137/2000 przewiduje:

„W rozumieniu niniejszego dekretu ustawodawczego dyskryminacja oznacza jakiekolwiek rozróżnienie, wykluczenie, ograniczenie lub pierwszeństwo ze względu na przynależność rasową, państwową, etniczną, język, religię lub warstwę społeczną, przekonania, płeć, orientację seksualną, wiek, niepełnosprawność, przewlekłą chorobę niezakaźną, seropozytywność lub przynależność do defaworyzowanej grupy społecznej oraz jakiekolwiek inne kryterium mające za cel lub skutek ograniczenie lub odrzucenie uznania, korzystania lub wykonywania, na zasadach równości, praw człowieka i podstawowych swobód lub praw przyznanych na mocy ustawy w sferze politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturowej lub w jakiejkolwiek innej sferze życia publicznego”.

¹³ Artykuł 27 Ordonanța Guvernului nr 137/2000 stanowi:

„Każdy, kto uważa, że padł ofiarą dyskryminacji, może zwrócić się do sądu o zasądzenie odszkodowania i przywrócenie stanu sprzed działań dyskryminacyjnych lub o usunięcie skutków dyskryminacji, zgodnie z obowiązującymi przepisami. [...]”.

¹⁴ Na mocy orzeczeń nr 818–820 z dnia 3 lipca 2008 r., nr 1325 z dnia 4 grudnia 2008 r. oraz nr 146 z dnia 25 lutego 2010 r. Curtea Constituțională orzekł, że szereg przepisów Ordonanța Guvernului nr 137/2000, w tym jego art. 27, należy uznać za niezgodne z konstytucją w zakresie, w jakim z przepisów tych wynika, że organy sądowe są

właściwe do stwierdzenia nieważności lub odstąpienia od stosowania aktów prawnych mających moc ustawy, jeżeli uznają je za dyskryminacyjne, i do zastąpienia ich zasadami wypracowanymi w orzecznictwie lub przepisami zawartymi w innych aktach prawnych.

- 15 Zgodnie z art. 11 ust. 1 Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 27/2006 (nadzwyczajnego rządowego dekretu z mocą ustawy nr 27/2006) i załącznikiem 1 lit. A) pkt 6–13 do niego, zmienionego i uzupełnionego ustawą nr 45/2007 (zwanego dalej „OUG nr 27/2006”), prokuratorom Direcția Națională Anticorupție (krajowej dyrekcji ds. zwalczania korupcji, zwanej dalej „DNA”) i Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (dyrekcji śledczej ds. zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu, zwanej dalej „DIICOT”) przysługuje wynagrodzenie odpowiadające wynagrodzeniu prokuratora przy Înalță Curte de Casație și Justiție (wysokiego trybunału kasacyjnego).
- 16 Z wyjaśnień udzielonych przez sąd odsyłający wynika, że dostęp do stanowisk prokuratorów przy Înalță Curte de Casație și Justiție, a co za tym idzie, do wynagrodzenia związanego z takimi stanowiskami, uzależniony jest między innymi od spełnienia przez zainteresowanego wymogu ośmioletniego stażu pracy w sądownictwie, przy czym wspomniany wymóg nie znajduje zastosowania do stanowisk prokuratorów w DNA i DIICOT.

Postępowanie przed sądami krajowymi i pytania prejudycjalne

- 17 W pierwszej instancji powodowie, będący sędziami i prokuratorami, wnieśli do Tribunalul Bacău (sądu okręgowego w Bacău) powództwo przeciwko, między innymi, temu sądowi, Curtea de Apel Bacău (sądowi apelacyjnemu w Bacău) i Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenesti (rumuńskiemu ministerstwu sprawiedliwości) o naprawienie szkody, jaką mieli ponieść w następstwie dyskryminacyjnego traktowania w zakresie wynagrodzenia, w związku ze statusem zastrzeżonym w tym względzie dla prokuratorów DNA i DIICOT.

- 18 W orzeczeniu z dnia 4 kwietnia 2008 r. Tribunalul Bacău uznał, że powodowie doświadczyli dyskryminacji ze względu na przynależność do danej kategorii społeczno-zawodowej i miejsce pracy, to jest kryteria odpowiadające przesłance „warstwy społecznej”, o której mowa w art. 2 ust. 1 Ordonanța Guvernului nr 137/2000, oraz że zasada sformułowana w art. 6 ust. 2 codul muncii (kodeksu pracy), zgodnie z którą za jednakową pracę należy się jednakowe wynagrodzenie, została w tym przypadku naruszona.
- 19 W konsekwencji Tribunalul Bacău uwzględnił wniesione do niego powództwo i na podstawie art. 27 ust. 1 Ordonanța Guvernului nr 137/2000 nakazał pozwanym przyznanie powodom środków odpowiadających różnicy między pobieranym przez nich wynagrodzeniem a wynagrodzeniem przewidzianym w OUG nr 27/2006 dla prokuratorów DNA i DIICOT, ze skutkiem od dnia wejścia w życie tego ostatniego uregulowania.
- 20 W uzasadnieniu apelacji wniesionej od przytoczonego wyżej orzeczenia Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenesti podniosło w szczególności, że Tribunalul Bacău przekroczył granice swojej właściwości, przyznając sobie kompetencje ustawodawcze z naruszeniem wspomnianych powyżej orzeczeń Curtea Constituțională nr 818–820, nr 1325 i nr 146.
- 21 W tych okolicznościach Curtea de Apel Bacău postanowił zawiesić postępowanie w przedmiocie apelacji i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 15 dyrektywy [2000/43] i art. 17 dyrektywy [2000/78] — które zostały transponowane do prawa krajowego na mocy [Ordonanța Guvernului nr 137/2000], z późniejszymi zmianami i opublikowanego ponownie, stoją na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów krajowych lub orzeczeniu Curtea Constituțională, które zakazują krajowym organom sądowym przyznania dyskryminowanym powodom odszkodowania za szkody materialne lub zadośćuczynienia za krzywdę uznanego przez nie za odpowiednie w przypadkach, w których naprawienie szkody wyrządzonej w wyniku działań dyskryminacyjnych dotyczy wynagrodzeń przewidzianych w ustawie i przysługujących kategorii społeczno-zawodowej różnej od tej, do której należą powodowie (zob. podobnie orzeczenia

Curtea Constituțională: nr 1325 z dnia 4 grudnia 2008 r.; nr 146 z dnia 25 lutego 2010 r.)?

- 2) W przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy sąd krajowy jest zobowiązany czekać na uchylene lub zmianę krajowych przepisów ustawowych lub zmianę orzecznictwa Curtea Constituțională, które są z założenia sprzeczne z przepisami [prawa Unii], czy też sąd ten ma obowiązek zastosować w sposób bezpośredni i bezzwłocznie do sprawy zawisłej przed nim przepisy [prawa Unii] zgodnie z ewentualną wykładnią Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, odstępując od stosowania jakichkolwiek krajowych przepisów ustawowych lub jakiegokolwiek orzeczenia Curtea Constituțională pozostających w sprzeczności z przepisami [prawa Unii]?”

Co do przedmiotu pytań prejudycjalnych

- 22 Pytania prejudycjalne, w świetle wskazówek zawartych w postanowieniu odsyłającym, dotyczą co do istoty po pierwsze kwestii tego, czy art. 15 dyrektywy 2000/43 i art. 17 dyrektywy 2000/78, wdrożone do prawa krajowego za pośrednictwem w szczególności przepisu takiego jak art. 27 Ordonanța Guvernului nr 137/2000, należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by orzeczenia Curtea Constituțională wyłączały możliwość, by wspomniany przepis prawa krajowego mógł otworzyć — na rzecz osób, które doświadczyły dyskryminacji w zakresie zarobków ze względu na przynależność do danej kategorii społeczno-zawodowej lub miejsce pracy — prawo do naprawienia szkody w postaci wynagrodzenia przewidzianego przez ustawę w odniesieniu innej kategorii społeczno-zawodowej. Gdyby przyjąć, że tak właśnie jest, pytania sądu odsyłającego mają na celu, po drugie, ustalenie, czy sąd krajowy jest w takiej sytuacji zobowiązany do pominięcia takiego przepisu prawa krajowego lub orzecznictwa sądu konstytucyjnego, bez konieczności oczekiwania na zmianę takiego przepisu na drodze ustawodawczej lub jego nową wykładnię dokonaną przez sąd konstytucyjny, które to środki są odpowiednie dla zapewnienia zgodności z prawem Unii.

W przedmiocie dopuszczalności pytań prejudycjalnych

- 23 W przedstawionych uwagach na piśmie rząd rumuński i Irlandia podały w wątpliwość dopuszczalność pytań prejudycjalnych, podnosząc w szczególności, że sytuacja stanowiąca przedmiot postępowania przed sądem odsyłającym nie jest objęta zakresem stosowania dyrektyw 2000/43 i 2000/78 ani, w ujęciu bardziej ogólnym, zakresem stosowania prawa Unii.
- 24 Tytułem wstępu należy przypomnieć w tym względzie, że zgodnie z art. 267 TFUE Trybunał jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni traktatów oraz aktów wydanych przez instytucje Unii.
- 25 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem procedura przewidziana w art. 267 TFUE stanowi instrument współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi. Co za tym idzie, wyłącznie do sądu krajowego, przed którym toczy się spór i który wobec tego musi przyjąć na siebie odpowiedzialność za wydane orzeczenie, należy ocena, w świetle konkretnych okoliczności sprawy, zarówno niezbędności orzeczenia prejudycjalnego do wydania wyroku, jak i znaczenia dla sprawy pytań skierowanych do Trybunału (zob. w szczególności wyroki: z dnia 18 października 1990 r. w sprawach połączonych C-297/88 i C-197/89 Dzodzi, Rec. s. I-3763, pkt 33, 34; z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie C-28/95 Leur-Bloem, Rec. s. I-4161, pkt 24; a także z dnia 8 września 2010 r. w sprawie C-409/06 Winner Wetten, Zb.Orz. s. I-8015, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 26 W konsekwencji, jeśli skierowane przez sądy krajowe pytania dotyczą wykładni przepisów prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Dzodzi, pkt 35; w sprawie Leur-Bloem, pkt 25; a także w sprawie Winner Wetten, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 27 Jednakże Trybunał wskazał także, iż w wyjątkowych okolicznościach to do niego należy zbadanie — w celu potwierdzenia własnej właściwości — przesłanek, które powodują skierowanie do niego pytań przez sąd krajowy (zob. w szczególności wyrok z dnia 11 lipca 2006 r. w sprawie C-13/05 Chacón Navas, Zb.Orz. s. I-6467, pkt 33

i przytoczone tam orzecznictwo). Odmowa wydania orzeczenia w przedmiocie pytania prejudycjalnego zadanego przez sąd krajowy jest dopuszczalna jedynie wówczas, gdy wykładnia prawa Unii, o którą zwraca się sąd krajowy, pozostaje w sposób oczywisty bez związku ze stanem faktycznym czy przedmiotem postępowania przed sądem krajowym lub też gdy problem ma charakter hipotetyczny, lub gdy Trybunał nie dysponuje informacjami co do okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu postawione (zob. w szczególności ww. wyroki: w sprawie Chacón Navas, pkt 33; a także w sprawie Winner Wetten, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 28 Z utrwalonego orzecznictwa wynika zatem, że odrzucenie wniosku skierowanego przez sąd krajowy może mieć w szczególności miejsce wówczas, gdy oczywiste jest, że prawo Unii nie może znaleźć zastosowania, ani bezpośrednio, ani pośrednio, do okoliczności sprawy (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Leur-Bloem, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 29 W niniejszej sprawie należy na wstępie zwrócić uwagę, że sąd odsyłający nie zwraca się do Trybunału o ustalenie, czy sytuacja taka jak stanowiąca przedmiot zawiśłego przed nim postępowania jest objęta zakresem stosowania dyrektyw 2000/43 i 2000/78, a w szczególności, odpowiednio, ich art. 15 i 17, do których odnoszą się zadane pytania.
- 30 Należy jednak stwierdzić w tym względzie, że jak podniosły rząd rumuński, Irlandia i Komisja Europejska, nie ma to miejsca w niniejszym przypadku.
- 31 Artykuł 1 dyrektywy 2000/78 stanowi bowiem, że jej celem jest wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy. Z kolei dyrektywa 2000/43 ma na celu, zgodnie ze swoim art. 1, wyznaczenie ram walki z dyskryminacją ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne.

- 32 Z postanowienia odsyłającego wynika tymczasem, że dyskryminacja stanowiąca przedmiot postępowania przed sądami krajowymi nie była w żadnym razie oparta na jednym ze względów wymienionych w tych dyrektywach, lecz jej kryterium stanowiła przynależność do kategorii społeczno-zawodowej w rozumieniu prawa krajowego, do której należeli zainteresowani, lub ich miejsce pracy.
- 33 W związku z powyższym sytuacja taka jak stanowiąca przedmiot postępowania przed sądami krajowymi nie jest objęta ogólnymi ramami ustanowionymi odpowiednio przez dyrektywy 2000/43 i 2000/78 w celu zwalczania określonych rodzajów dyskryminacji.
- 34 Jak bowiem wynika w szczególności z art. 2 ust. 1 wspomnianych dyrektyw, zasada równości traktowania w nich wyrażona znajduje zastosowanie poprzez odniesienie do względów, których wyczerpujące wyliczenie zawarte zostało w art. 1 tych dyrektyw (zob. podobnie wyrok z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie C-303/06 Coleman, Zb.Orz. s. I-5603, pkt 38, 46).
- 35 Należy ponadto przypomnieć w tym względzie, że art. 13 WE, obecnie art. 19 TFUE, który zawiera wyłącznie uregulowanie kompetencji Wspólnoty i na podstawie którego przyjęte zostały dyrektywy 2000/43 i 2000/78, również nie odnosi się do dyskryminacji ze względu na przynależność do danej kategorii społeczno-zawodowej lub miejsce pracy, a zatem ani wspomniany art. 13 WE, ani art. 19 TFUE nie mogą nawet stanowić podstawy prawnej dla przepisów Rady mających na celu zwalczanie tego typu dyskryminacji (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Chacón Navas, pkt 55; w sprawie Coleman, pkt 46).
- 36 Z powyższych rozważań należy wyprowadzić wniosek, że sytuacja taka, jak będąca przedmiotem postępowania przed sądami krajowymi, nie mieści się w ramach środków przyjętych na podstawie art. 13 WE, a w szczególności dyrektyw 2000/43 i 2000/78, a zatem odpowiednio art. 15 i 17 tych dyrektyw, do których odnosi się wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, nie dotyczą takiej sytuacji (zob. analogicznie postanowienie z dnia 17 marca 2009 r. w sprawie C-217/08 Mariano, pkt 27).

- 37 Ponieważ jednak Curtea de Apel Bacău podkreślił, zarówno w uzasadnieniu postanowienia odsyłającego, jak i w pierwszym pytaniu prejudycjalnym, że Ordonanța Guvernului nr 137/2000 zapewnia transpozycję do prawa krajowego dyrektyw 2000/43 i 2000/78, należy także rozważyć zagadnienie, czy wykładnia przez Trybunał wspomnianych art. 15 i 17 może zostać uzasadniona okolicznością, że — jak to utrzymuje Komisja — artykuły te znalazły zastosowanie do okoliczności takich jak będące przedmiotem postępowania przed sądami krajowymi za pośrednictwem prawa krajowego, ze względu na odesłanie do tych artykułów zawarte w prawie krajowym.
- 38 W tym względzie należy bowiem przypomnieć, że Trybunał wielokrotnie uznał swoją właściwość do orzekania w przedmiocie wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczących przepisów prawa Unii w sytuacjach, w których stan faktyczny postępowania przed sądem krajowym sytuował się poza zakresem stosowania prawa Unii i podlegał w konsekwencji wyłącznie kompetencji państw członkowskich, lecz w których te przepisy prawa Unii znalazły zastosowanie do sprawy za pośrednictwem prawa krajowego, ze względu na zawarte w prawie krajowym odesłanie do ich treści (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie *Leur-Bloem*, pkt 25, 27 i przytoczone tam orzecznictwo; a także wyrok z dnia 3 grudnia 1998 r. w sprawie *C-247/97 Schoonbroodt*, Rec. s. I-8095, pkt 14, 15).
- 39 Trybunał zauważył w tym względzie między innymi, że jeżeli ustawodawstwo krajowe dostosowuje się w zakresie rozwiązań sytuacji czysto wewnętrznych do rozwiązań przyjętych w prawie Unii, na przykład w celu uniknięcia dyskryminacji krajowych podmiotów lub zakłócenia konkurencji, czy też zapewnienia jednolitej procedury dla porównywalnych sytuacji, istotne znaczenie ma to, by celem uniknięcia przyszłych rozbieżności w wykładni przepisy lub pojęcia przejęte z prawa Unii były interpretowane w sposób jednolity, bez względu na warunki, w jakich mają być stosowane (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie *Leur-Bloem*, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo; a także wyrok z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie *C-130/95 Giloy*, Rec. s. I-4291, pkt 28).
- 40 Sytuacja taka nie zachodzi jednak w niniejszej sprawie.

- 41 Z postanowienia odsyłającego wynika wprawdzie — i zostało to właśnie przywołane — że Ordonanța Guvernului nr 137/2000 ma między innymi na celu zapewnienie transpozycji do prawa krajowego dyrektyw 2000/43 i 2000/78 oraz że art. 27 tego aktu, który przewiduje, że działania dyskryminacyjne zakazane na jego mocy pociągają za sobą odpowiedzialność ich autorów i powodują powstanie po stronie ich ofiar uprawnienia do naprawienia poniesionej szkody, zapewnia w tym zakresie wykonanie art. 15 dyrektywy 2000/43 i art. 17 dyrektywy 2000/78. Niemniej nie wynika z tego, że wykładnia wspomnianego art. 27, w przypadkach, kiedy artykuł ten znajduje zastosowanie do działań dyskryminacyjnych zakazanych wyłącznie na podstawie prawa krajowego, i nieobjętych zakresem stosowania tych dyrektyw, powinna być uwarunkowana przepisami wspomnianych dyrektyw, lub, ogólnie rzecz ujmując, przepisami prawa Unii.
- 42 Nie zostało bowiem w żaden sposób wykazane, że w niniejszej sprawie istotne znaczenie ma zachowanie jednolitości wykładni przepisów lub pojęć przejętych z prawa Unii, bez względu na okoliczności, w jakich mają być stosowane, w sposób upoważniający Trybunał do udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne skierowane do niego przez sąd krajowy.
- 43 Przede wszystkim, postanowienie odsyłające nie zawiera wystarczająco precyzyjnych informacji, z których można by wywieść, że poddając temu samemu reżimowi naprawienia szkód naruszenie przepisów zakazujących dyskryminacji przewidzianych przez dyrektywy 2000/43 i 2000/78 i naruszenie przepisów zakazujących dyskryminacji ustanowionych wyłącznie w prawie krajowym, ustawodawca krajowy zamierzał, jeśli chodzi o naruszenie przepisów krajowych, dokonać odesłania do treści przepisów prawa Unii lub przyjąć rozwiązania na wzór rozwiązań przewidzianych w przepisach prawa Unii.
- 44 Następnie należy zauważyć, po pierwsze, że system sankcji taki jak ten, który państwa członkowskie mają obowiązek wprowadzić na mocy art. 15 dyrektywy 2000/43 i art. 17 dyrektywy 2000/78, stanowi dopełnienie zawartych w tych dyrektywach materialnych przepisów zakazujących dyskryminacji i ma zapewnić ich skuteczność. Tymczasem, jak zostało podkreślone w pkt 31–36 niniejszego wyroku, dyrektywy te nie zawierają żadnego przepisu zakazującego dyskryminacji ze względu na

przynależność do kategorii zawodowej, takiego jak przepis stanowiący przedmiot postępowania krajowego.

⁴⁵ Po drugie, art. 15 dyrektywy 2000/43 i art. 17 dyrektywy 2000/78 ograniczają się do nałożenia na państwa członkowskie obowiązku ustanowienia systemu sankcji mającego zastosowanie do naruszenia przepisów krajowych przyjętych na podstawie tych dyrektyw, precyzując w tym względzie, że wspomniane sankcje powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające oraz że mogą one obejmować wypłacenie odszkodowania. Wynika z tego, że różnych konkretnych środków, których przyjęcia wymaga dostosowanie się do danych przepisów prawa Unii, nie można postrzegać — jeżeli mają one być stosowane do sytuacji nieobjętych zakresem stosowania przepisów prawa Unii — jako dokonujących odesłania do pojęć zawartych w tych przepisach lub dostosowujących się do rozwiązań w nich przyjętych, które należy interpretować w sposób jednolity, bez względu na okoliczności, w jakich mają być stosowane.

⁴⁶ Wreszcie, należy podkreślić, że w niniejszej sprawie pytania prejudycjalne mają co do istoty na celu nie tyle uzyskanie wykładni materialnej zawartości art. 15 dyrektywy 2000/43 i art. 17 dyrektywy 2000/78, co ustalenie, czy zasada pierwszeństwa prawa Unii stoi na przeszkodzie obowiązywaniu przepisu prawa krajowego o randze konstytucyjnej takiego jak stanowiący przedmiot wykładni sądu konstytucyjnego zainteresowanego państwa członkowskiego, który w odniesieniu do sytuacji nieobjętej zakresem stosowania tych przepisów prawa Unii nakazuje powstrzymanie się od stosowania przepisu prawa krajowego zapewniającego ponadto transpozycję tych przepisów prawa Unii lub interpretowanie tego przepisu prawa krajowego w sposób, który byłby sprzeczny z tymi przepisami, gdyby wspomniana sytuacja była objęta ich zakresem stosowania.

⁴⁷ O ile konieczność zapewnienia jednolitej wykładni przepisów prawa Unii może, jak zostało to przypomniane powyżej, uzasadniać rozciągnięcie właściwości Trybunału w zakresie wykładni na treść takich przepisów, również w przypadku, gdy mają one zastosowanie do danej sytuacji jedynie pośrednio, ze względu na zawarte w przepisie

prawa krajowego odesłanie do nich, to wniosek ten nie może natomiast prowadzić — bez naruszenia podziału kompetencji między Unią a jej państwami członkowskimi — do przyznania takiemu przepisowi prawa Unii pierwszeństwa przed przepisami krajowymi wyższymi rangę, które nakazywałoby, w odniesieniu do takiej sytuacji, pominięcie takiego przepisu prawa krajowego lub nadanej mu wykładni.

- ⁴⁸ Z całości powyższych rozważań wynika, że pytania zadane przez Curtea de Apel Bacău, które nie mają na celu sprawdzenia, czy sytuacja taka jak stanowiąca przedmiot zawisłego przed nim postępowania jest objęta zakresem stosowania art. 15 dyrektywy 2000/43 i art. 17 dyrektywy 2000/78, lecz są oparte na założeniu, w celu uzyskania wykładni Trybunału, że tak właśnie jest, podczas gdy wspomniane przepisy prawa Unii jednoznacznie nie znajdują zastosowania, ani bezpośrednio ani pośrednio, do okoliczności sprawy, należy uznać za niedopuszczalne.

W przedmiocie kosztów

- ⁴⁹ Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Curtea de Apel Bacău (Rumunia) jest niedopuszczalny.

Podpisy